

Vijf gesubsidieerde erfgoedprojecten

1. 'Tenera, Denderlandschap' (7.500 euro)

Een speciale editie van erfgoedmagazine Tenera ontwikkeld en uitgegeven door IOED Denderland en volledig gericht op het onroerend erfgoed verbonden aan de Dender en haar historische invloed. De geografische focus van deze bijzondere editie ligt op de gemeenten binnen het werkingsgebied van IOED Denderland: Aalst, Denderleeuw, Erpe-Mere, Haaltert, Lede en Ninove.

Het magazine zal de historische relatie tussen mens en Dender gedurende meer dan 1.000 jaar zichtbaar en begrijpelijk maken. Komen onder meer aan bod: oude waterwegen, sluizen, bruggen, dijken en oeverversterkingen. Historische nederzettingen en stadskernen die zich ontwikkelden langs de rivier. Industriële relictten zoals watermolens, laad- en losinstallaties, fabriekscomplexen en overslagplaatsen. Agrarische landschappen gevormd door de Dender. Militaire en verdedigingsstructuren gelinkt aan waterbeheer. Religieus en civiel erfgoed dat zich strategisch langs de rivier plaatste. Archeologische sites die getuigen van vroegere omgang met de rivier.

De lancering van het magazine is voorzien begin oktober 2026 en wordt gekoppeld aan de expo '1000 jaar leven met de Dender' in Museum 't Gasthuys in Aalst.

2. 'Vloeibeheer Nationaal Park Scheldevallei' (30.281 euro)

Het cultuurhistorisch landschap in het Nationaal Park Scheldevallei is gevormd door de eeuwenoude landbouwtechniek van graslandbevloeiing met getijdenwater. Deze techniek, die nergens anders in Vlaanderen of Europa op vergelijkbare schaal voorkwam, combineerde de natuurlijke dynamiek van eb en vloed met slimme ingrepen van landbouwers en polderbesturen.

Door graslanden bewust te laten overstromen in het winterhalfjaar (en plaatselijk ook kort in het begin van de zomer), werd een hoge en stabiele grasopbrengst gerealiseerd. Het hooggewaardeerde hooi uit deze 'vloeimeersen' diende als wintervoeding voor lokaal vee, maar werd ook per opbod verkocht als voeder voor paarden in de transportsector (zoals in de stad Gent) en het leger. Deze praktijk was wijdverspreid tot kort na de Tweede Wereldoorlog, toen kunstmest, mechanisatie en schaalvergroting het vloeibeheer overbodig maakten.

Relictten van vloeibeheer zijn echter nog steeds herkenbaar in het landschap van Berlare, Zele, Dendermonde, Kalken en tal van andere gemeenten, bijvoorbeeld in de vorm van sloten, lage 'vloedijkjes' en watersystemen die de toevoer en afvoer regelden. Deze elementen vormen onroerend erfgoed dat dreigt verloren te gaan door gebrek aan herkenning en erkenning. Regionaal Landschap Schelde-Durme wil deze historische relictten beter onderzoeken, begrijpen en erkenning geven als volwaardige en waardevolle onderdelen van het Oost-Vlaamse cultuurlandschap.

De laatste getuigen die de praktijk van graslandbevloeiing met getijdenwater hebben meegemaakt, zijn ondertussen veelal (hoog)bejaard. Hun kennis – over lokale technieken,

waterbeheer en landschapsgebruik – dreigt verloren te gaan. Regionaal Landschap Schelde Durme wil deze mondelinge getuigenissen veiligstellen en koppelen aan archiefonderzoek.

3. '250 jaar Cooppal' (7.733 euro)

In 2011 werd het bronzen borstbeeld van de oprichter van buskruitfabriek Cooppal Jan-Frans Cooppal (1724-1804) gestolen uit het parkje aan de naar hem vernoemde Cooppallaan in Wetteren. Omdat de buskruitfabriek ooit heel belangrijk was voor de regio omwille van haar internationale uitstraling heeft Erfgoed Wetteren een kunstenaar aangesteld om het beeld, origineel van de Melse kunstenaar Jules Vits (1868 – 1935), te reproduceren met als doel het terug te plaatsen.

Niet in brons omdat het met een geschatte waarde van het gebruikte brons van 10 à 12.000 euro opnieuw aantrekkelijk zou zijn om te stelen. Er werd geopteerd voor een harde kunststof die bestand is tegen weer en wind en bovendien slechts een fractie van de prijs kost. Om het originele beeld zo goed mogelijk te benaderen, wordt gebruik gemaakt van een coating die eruitziet als verweerd brons.

In aanloop naar de grote viering in 2028 van 250 jaar Koninklijke Buskruitfabriek wordt het borstbeeld zondag 13 september 2026 onthuld tijdens Open Monumentendag. Gekoppeld aan een kleine expo en gidsbeurten. In 2027 wordt gewerkt aan een publicatie over de 'poerfabriek' met als doel om in 2028 te kunnen uitpakken met een grote expo en een boek.

4. 'Onder The Loop 2007-2027. 20 jaar archeologie in Sint-Denijs-Westrem' (20.000 euro)

Naar aanleiding van de grootschalige herontwikkeling van The Loop, startte in 2007 het archeologische onderzoek op de terreinen op en rond Flanders Expo in Sint-Denijs-Westrem. Door de schaal, de lange onderzoeksduur en uitzonderlijke tijdsdiepte is The Loop uitgegroeid tot een referentiesite binnen de provinciale archeologie van Oost-Vlaanderen. Weinig locaties in de provincie combineren een quasi volledig onderzochte tijdsband met een dergelijke ruimtelijke samenhang.

Desondanks is deze site, een zogenaamde meerperiodenvindplaats, te weinig bekend bij het brede publiek. Nochtans bewijzen opensleuvenmomenten, publiekslezingen en persinteresse steevast dat er wel degelijk interesse is. Naar aanleiding van 20 jaar archeologisch onderzoek in 2027 zal Erfgoedcollectief de Rode Raven vzw daar verandering in brengen met als eerste stap een hernieuwde website.

Hierbij wordt de wetenschappelijke info in behapbare content vertaald zodat er op zijn minst toegankelijke info over het archeologische onderzoek op The Loop voorhanden is. Ook wil de website een portaal vormen naar meer informatie en fungeren als een digitaal naslagwerk. Hij zal een referentie- of pilootproject zijn voor digitale archeologische ontsluiting en concrete bouwstenen bieden voor eventuele verdere publiekswerking, bijvoorbeeld in het kader van een publieksboek, tentoonstelling of andere afgeleide producten.

5. 'Mottekasteel Erpe' (17.526 euro)

De motte van Erpe is één van oudste, grootste en best bewaarde mottes in Vlaanderen. Het gaat om een middeleeuwse versterking die dateert van voor 1057. De site bestaat uit 3 percelen met centraal gelegen het relict van de motteheuvel en twee dreven die vanaf de straatzijde toegang geven. Ten noorden van de heuvel is een vijver gelegen en ten oosten bevindt zich een eclecticische villa uit 1909. In tegenstelling tot andere motterelicten die vaak ontoegankelijk of in privébezit zijn is de site in openbaar bezit.

Als eigenaar zal de gemeente Erpe-Mere de mottesite op wetenschappelijk verantwoorde en participatieve wijze (scholen, bewoners, Heemkring) ontsluiten voor het brede publiek uit de regio (die rijk is aan motterelicten). Deze ontsluiting gebeurt zowel fysiek (kijkvenster, tentoonstelling, etc.) als digitaal (podcast) en voor diverse doelgroepen van klein tot groot.

Het beoogde effect is de historische kennis over mottes te vergroten en het draagvlak en appreciatie voor de erfgoedwaarde van de motte van Erpe te vergroten.